

Latvijas ārpolitikas plānošanas problēmas

Jānis Tomels

Rīgas Stradiņa universitāte, Eiropas studiju fakultāte, Politikas zinātnes katedra, Latvija

Ievads. 2013. gada janvārī Saeimā jau trešo gadu pēc kārtas tika rīkotas Ārpolitikas debates, pirms kurām Ārlietu ministrija prezentēja savu gadskārtējo ziņojumu par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos. Jo vairāk tiek rīkotas šādas debates, jo vairāk kļūst skaidrs, ka Latvijas ārpolitika netiek plānota ilgtermiņā.

Darba mērķis. Noskaidrot, ko jaunu 2013. gada Ārlietu ministrijas ziņojums ienes līdzšinējā Latvijas ārpolitikā un vai gadskārtējām ārpolitikas debatēm vispār ir kāda ietekme uz Latvijas ārpolitikas tālāko attīstību.

Rezultāti un secinājumi. Tika salīdzinātas 2012. gada ziņojumā un 2013. gada ziņojumā definētās Latvijas ārpolitikas prioritātes. Lielākajā daļā gadījumu 2012. gada un 2013. gada prioritātes bija vai nu gandrīz tādas pašas, vai arī savietojamas. Piemēram, "Latvijas aktīva dalība Eiropas Savienības nākotnes veidošanā" (2012) un "Dalība diskusijā par Eiropas Savienības nākotni" (2013); "Latvijas interešu ievērošana Eiropas Savienības budžeta izstrādē 2014.–2020. gadam" (2012) un "ES daudzgadu budžets 2014.–2020. gadam" (2013); "Gatavošanās prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē" (2012) un "Prioritāšu tālāka definēšana prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē" (2013); "Dialoga stiprināšana ar Baltijas valstīm, Ziemeļvalstīm, Poliju un Vāciju" (2012) un "Reģionālā sadarbība" (2013); "Latvijas pozīciju aizstāvība aktuālos enerģētikas un transporta infrastruktūras projektos" (2012) un "Reģionālā sadarbība" (2013); "Latvijai labvēlīgu lēmumu pieņemšana NATO Čikāgas samītā" (2012) un "Drošības politika, transatlantiskās attiecības" (2013); "Labu kaimiņattiecību veidošana ar Krievijas Federāciju" (2012) un "Attiecības ar Krievijas Federāciju" (2013); "Ārējo ekonomisko attiecību veicināšana" (2012) un "Ārējās ekonomiskās attiecības" (2013); "Atbalsts ārvalstīs dzīvojošiem Latvijas valstspiederīgajiem un tautiešiem" (2012) un "Sadarbība ar diasporu" (2013).

2012. gada Latvijas ārpolitikas prioritātei "Stratēģiskās partnerības stiprināšana ar ASV" līdzīga starp 2013. gada Latvijas ārpolitikas prioritātēm nav izdalīta. Lai gan ASV klātbūtne redzama ir 2013. gada prioritātē "Drošības politika, transatlantiskās attiecības", tomēr ASV ir Latvijas stratēģiskais partneris, un ir dīvaini neizdalīt atsevišķu tikai ASV veltītu Latvijas ārpolitikas prioritāti. Latvijas ārpolitikas prioritātes 2013. gadā papildina vēl trīs jaunas: "Atbalsta panākšana Latvijas dalībai eiro zonā", "Attīstības sadarbība" un "Sabiedrības līdzdalība un komunikācija ar sabiedrību".

Ir redzams, ka gadu no gada Latvijas ārpolitikā iezīmējas vieni un tie paši prioritāšu bloki – ES jautājumi, drošības politikas jautājumi, attiecības ar Krieviju, reģionālās sadarbības jautājumi, ārējie ekonomiskie jautājumi un sadarbība ar diasporu. Tāpēc rodas jautājums – kas liedz Latvijas ārpolitikai šajos ārpolitiskajos blokos noteikt sev vidēja termiņa vai ilgtermiņa mērķus? Vai vismaz mēģināt tos noformulēt ziņojuma preambulā. Tā kā Latvijā oficiāli ir vienota ārpolitika gan Ārlietu ministrijai, gan Saeimai, gan valsts prezidentam, gan ministru prezidentam, gan Rīgas domei, tad šādu virsmērķu definēšana izbeigtu spekulācijas par dažādām īstenotām Latvijas ārpolitikām dažādos līmeņos.

Turklāt ikgadējā Ārlietu ministrijas ziņojuma apspriešana nenorāda uz likumdevēja lomas pieaugumu Latvijas ārpolitikas definēšanā, bet gan uz pretējo. Ārlietu debatēm nav rezultāta. Debatēs sacītais netiek nekur apkopots un izmantots, un Saeimai pēc debatēm nav jābalso par kāda Latvijas ārpolitikas dokumenta apstiprināšanu. Ārlietu ministrijai nosakot ārpolitikas prioritātes tikai uz vienu gadu, faktiski tiek piekopta nevis rūpīgi plānota, bet lielā mērā reaģējoša tipa ārpolitika.